Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000474

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 10-02-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дернов Віталій Сергійович
2. Vitalii S. Dernov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 103

Назва наукової спеціальності: Науки про Землю**

Галузь / галузі знань: природничі науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Палеонтологія і стратиграфія

Дата захисту: 08-12-2022

Спеціальність за освітою: Географія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 1

Повне найменування юридичної особи: Інститут геологічних наук Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417182

Місцезнаходження: вул. О. Гончара, буд. 55-б, Київ, 01054, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут геологічних наук Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417182

Місцезнаходження: вул. О. Гончара, буд. 55-б, Київ, 01054, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 38.31.01, 38.31.03, 38.31.19, 38.31.23

Тема дисертації:

1. Цефалоподи та брахіоподи башкирського ярусу (середній карбон) Донбасу
2. Cephalopods and brachiopods of the Bashkirian (Middle Carboniferous) of the Donets Basin

Реферат:

1. Дане дослідження є продовженням роботи з вивчення цефалоподових та брахіоподових фаун карбону Донбасу, яку було розпочато на початку минулого століття Л.С. Лібровичем, М.В. Кругловим (цефалоподи), а також А.П. Ротаєм, Б.К. Ліхаревим (брахіоподи), продовженої А.В. Поповим, Т.В. Астаховою, Л.Ф. Кузіною, Д.Є. Айзенвергом та В.І. Полєтаєвим, але припинену в 90-х роках XX ст. та на самому початку XXI ст. Основою для виконання дисертаційного дослідження слугували багаторічні особисті збори решток цефалопод башкирського ярусу карбону Донбасу та невелика колекція брахіопод цього віку, що зберігається у керносховищі ІГН НАН України. Сподіванням на розширення зборів брахіопод на Донбасі поклали край воєнні дії, що розпочалися на цій території, і тому здобувач був змушений зосередитися майже виключно на вивченні фауни цефалопод. Але акцент на одну з груп не зменшив наукової цінності роботи. Незважаючи на тривалу історію вивчення головоногих молюсків карбону Донбасу, їхнє дослідження є актуальним в зв'язку зі

слабкою охарактеризованістю рештками цефалопод окремих інтервалів розрізу, існуванням нагальних проблем в стратиграфії карбону Донбасу (наприклад, положення нижньої межі московського ярусу) та важливим значенням головоногих молюсків для палеобіогеографічних побудов та реконструкції умов накопичення осадів. Брахіоподи є традиційним інструментом для побудови біозональних шкал та вивчення фауністичних зв'язків давніх басейнів та їх окремих частин. Рештки головоногих молюсків трапляються в карбоні Донбасу порівняно рідко. Вони поширені у морських відкладах різного літологічного складу: у вапняках, глинистих сланцях, алевролітах та пісковиках. Фаціально рештки цефалопод, зазвичай, приурочені до мілководних морських карбонатних та піщанистих відкладів, а також порівняно глибоководних шельфових глинистих осадів. Продуктиди також зустрічаються у відкладах широкого спектру фацій, але, все ж, тяжіють до мілководно-морських вапняків. Рештки цефалопод, як правило, представлено фрагментами зовнішніх ядер та відбитками черепашок. Значно рідше зустрічаються власне черепашки, речовина яких заміщена піритом чи лимонітом. На таких черепашках часто зберігається лопатева лінія – найважливіша таксономічна ознака палеозойських амоноідей. Як виключно рідкісне явище на черепашках зберігається апертура; такі фосилії трапляються, зазвичай, в карбонатних конкреціях. Разом з рештками цефалопод зустрічаються різноманітні залишки інших груп фауни, а також наземної флори та іхнофосилії. У вапняках це, як правило, пелециподи, гастроподи, брахіоподи, рідше – корали, моховатки, трилобіти та риби; у пісковиках – ті ж самі групи, а також скафоподи, наземна флора та іхнофосилії. У аргілітах та алевролітах поряд з рештками цефалопод трапляються пелециподи, гастроподи, іхнофосилії, рідше – брахіоподи. Рештки головоногих молюсків рідко зустрічаються у вигляді скупчень. Зазвичай, їхні поховання – це розсіяні в породі фрагменти ядер та відбитки черепашок. Лише в тонких прошарках карбонатних конкрецій в алевролітах та глинистих сланцях рештки інколи трапляються у вигляді невеликих скупчень. Серед 34 описаних в роботі родів цефалопод, 19 відносяться до нектобентосної життєвої форми, 11 – до бентопелагічної та 4 – до планктонної. Не дивлячись на те, що названі життєві форми не мають конкретної фаціальної приуроченості, аналіз сукупності життєвих форм комплексу цефалопод з конкретного місцезнаходження дозволяє робити висновки щодо фаціальної природи відкладів. Проведені дослідження дозволили монографічно описати 67 форм головоногих молюсків (27 видів та 40 форм, визначених у відкритій номенклатурі). Всього визначено 84 таксонів головоногих молюсків: 29 видів (з яких 7 є новими) та 55 форм, визначених у відкритій номенклатурі. Серед продуктид вдалося ідентифікувати 20 форм цих брахіопод (з яких 19 походять з відкладів верхньої частини башкирського ярусу і 1 – з найнижчої частини московського ярусу): 12 видів та 8 форм, визначених у відкритій номенклатурі. Вперше в карбоні Донбасу виявлено представників родів Densepustula та Parajuresania. В башкирсько-нижньомосковських відкладах Донбасу виділено 9 верств з фауною амоноідей. На підставі вивчення амоноідей нижня межа московського ярусу поки що ані в стратотипі, ані в розрізі Донбасу чітко не фіксується. За амоноідеями критерієм її проведення є спільна присутність амоноідей Diaboloceras та Winslowoceras. Єдиний Diaboloceras в розрізі Донбасу відомий з вапняку К2 кам'янської світи. Проте він має башкирський вигляд. Представника роду Winslowoceras визначено здобувачем з покрівлі вугільного шару k7 кам'янської світи. Таким чином, башкирсько-московська межа в розрізі Донбасу, на підставі вивчення амоноідей, розташовується не нижче вапняку К2 і не вище вугільного прошарку k7. Цефалоподові комплекси середнього карбону Донбасу на родовому рівні дуже близькі до асоціацій Західної Європи і Північної Америки.

2. This study is a continuation of the works on the study of Carboniferous cephalopods of the Donets Basin, begun in the early last century by L.S. Librovitch and M.V. Kruglov (cephalopods) and A.P. Rotai, B.K. Likharev (brachiopods), continued by A.V. Popov, T.V. Astakhova, L.F. Kuzina, D.E. Aisenverg, and V.I. Poletaev, but terminated in the early 1990s. The basis for the dissertation research was my own collection of cephalopod remains of the Bashkirian of the Donets Basin and a small collection of brachiopods of this age, stored in the IGS NASU. Hopes of expanding the collection of brachiopods of the Donets Basin ended when hostilities began in the area, and so the applicant was forced to focus almost exclusively on studying the fauna of cephalopods. But the emphasis on one of the groups did not reduce the scientific value of the work. The study of Carboniferous cephalopods of the Donets Basin is very relevant due to the weak characterization by their remains of some

intervals of the section, the presence of current problems in the Carboniferous stratigraphy of the Donets Basin, etc. Fossil cephalopods are relatively rare in the Carboniferous of the Donets Basin. They occur in marine sediments of different lithological composition: in limestones, mudstones, siltstones, and sandstones. In fact, cephalopod fossils are usually confined to shallow marine carbonate and sandy sediments, as well as to relatively deep shelf clayey sediments. In rocks, the cephalopod remains are usually represented by fragments of steinkern and conch imprints. Pyrite or limonite conchs are much rarer. Such shells often have a suture line, the most important taxonomic feature of Paleozoic ammonoids. The aperture is preserved as an extremely rare occurrence on conchs; such fossils are found, as a rule, in carbonate nodules. Together with the remains of cephalopods, various remains of other fauna groups, as well as terrestrial flora and trace fossils are found. In limestones these are usually bivalves, gastropods, brachiopods, less often corals, bryozoans, trilobites and fish; in sandstones these are the same groups, as well as scaphopods, terrestrial flora and trace fossils. Bivalvess, gastropods, trace fossils, and less frequently, brachiopods are found in mudstones and siltstones together with cephalopods. Fossils of cephalopod mollusks are rarely found in clusters. Usually their burials presented by fragments of steinkerns and conch imprints. Sometimes cephalopods occur as small clusters in thin interlayers of carbonate nodules in siltstones and mudstones. Among the 34 genera of cephalopods described in the this dissertation, 19 belong to the nectobenthic life form, 11 to the benthic life form, and 4 to the planktonic life form. In this dissertation, 67 forms of cephalopods were described. A total of 84 forms of cephalopods were identified: 29 species and 55 forms in the open nomenclature. Nine members with ammonoid fauna have been described in the Bashkirian and Early Moskovian deposits of the Donets Basin: (1) Member with Homoceras (interval D510-E1; corresponds to the upper part of the Homoceras genozone); (2) Member with Reticuloceras (interval E1-E9; corresponds to the Reticuloceras genozone); (3) Member with Bilinguites superbilinguis (interval E9-F1; corresponds to the lower part of the Bilinguites-Cancelloceras ammonoid genozone); (4) Member with Verneuilites linter (upper part of the Mandrykynka Formation; corresponds to the upper part of the Bilinguites-Cancelloceras ammonoid genozone); (5) Member with Melvilloceras rotaii (interval G12-G4; corresponds to the lower part of the Branneroceras-Gastrioceras genozone); (6) Member with Gastrioceras lupinum (interval G4-I1; corresponds to the upper part of the Branneroceras-Gastrioceras genozone); (7) Member with Donetzoceras donetzense (lower part of the Belaya Kalitva Formation; corresponds to the lower part of the Diaboloceras-Axinolobus ammonoid genozone); (8) Member with Wiedeyoceras tenue; (9) Member with Wiedeyoceras clarum. Based on the study of ammonoids, the lower boundary of the Moscovian is not yet clearly fixed either in the stratotype or in the Donets Basin section. According to the ammonoids, the criterion for it is the joint presence of the ammonoids Diaboloceras and Winslowoceras. The only Diaboloceras in the Donets Basin section is known from the limestone K2 of the Kamenskaya Formation. However, it has a Bashkirian appearance. A representative of the genus Winslowoceras has been identified from the roof shale of k7 coal bed of the Kamenskaya Formation. Thus, the Bashkirian-Moscovian boundary in the Donets Basin section, based on the study of ammonoids, is not lower than limestone K2 and not higher than the k7 coal layer. Cephalopod assemblages of the early and middle Pennsylvanian of the Donets Basin at the generic level are very close to the associations of Western Europe and North America.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Dernov V. The early Moscovian ammonoid species Wiedeyoceras clarum Popov, 1979 in the Donets Basin, Ukraine. Historical Biology. 2022. Published online: June 10, 2022. https://doi.org/10.1080/08912963.2022.2086803
- Дернов В.С. Нові знахідки кам'яновугільних цефалопод на території України. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія». 2021. Т. 55. С. 60-69. https://doi.org/10.26565/2410-7360-2021-55-05
- Dernov V.S. Three new species of nautilids (cephalopods) from the Carboniferous of the Donets Basin (Eastern Ukraine). Геологічний журнал. 2021. № 2 (375). С. 58-66. https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2021.2.227012

Наукова (науково-технічна) продукція: матеріали; методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Полєтаєв Владислав Інокентійович
2. Vladyslav I. Polietaiev

Кваліфікація: д.геол.н., с.н.с., 04.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут геологічних наук Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417182

Місцезнаходження: вул. О. Гончара, буд. 55-б, Київ, 01054, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іваніна Антоніна Валентинівна
2. Antonina V. Ivanina

Кваліфікація: к.геол.н., доц., 04.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Огар Віктор Володимирович
2. Viktor V. Ohar

Кваліфікація: д. геол. н., професор, 04.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Немировська Тамара Іллівна
2. Tamara I. Nemyrovska

Кваліфікація: д. геол. н., с.н.с., 04.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8253-9103

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут геологічних наук Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417182

Місцезнаходження: вул. О. Гончара, буд. 55-б, Київ, 01054, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Рябоконь Тамара Савівна
2. Tamara Riabokon

Кваліфікація: к. геол. н., 04.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6530-3684

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут геологічних наук Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417182

Місцезнаходження: вул. О. Гончара, буд. 55-б, Київ, 01054, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Ольштинська Олександра Петрівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Ольштинська Олександра Петрівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Сюмар Наталія Петрівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна